

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Postgiro 58.

Abonnementsprijs bij vooruitbetaling f 4,— per jaar, buitenland f 4,60 per jaar.

Voor leden van de Humanistische Luisterkring f 3,— per jaar. Losse nummers f 0,25.

DE EERSTE TIENDUIZEND

Precies een maand, nadat op het congres van het Humanistisch Verbond de Humanistische Luisterkring gesticht, heeft zich daarvoor in de afgelopen week het tienduizendste lid aangemeld. Dat is een getal om met enig respect te bekijken, vooral als men bedenkt, dat de actie nog niet eens overal op volle toeren draait. Tienduizend mensen hebben spontaan, nadat in de kranten er melding van gemaakt werd, een kaart ingevuld en hun bijdrage gestort.

Maar overigens is deze eerste mijlpaal nog maar een begin van een lange weg die afgelegd moet worden. Wil onze actie enige indruk maken, dan zullen er vele malen tienduizend moeten zijn, die uitspreken, dat zij het kwartier op zondag niet willen missen. Er is dus nog werk genoeg aan de winkel en geen enkele reden om bij deze mijlpaal bespiegelend in het gras te gaan zitten en met voldoening op de afgelegde weg terug zien. Er zijn dozijnen redenen op te noemen, waarom elke luisteraar zich nog niet bij het protest heeft aangesloten. Natuurlijk is men het vast van plan, maar er gebeurt elke dag zoveel in een mensenleven en onze aandacht wordt voortdurend door dringende dingen opgeëist. En als men dan zich er voor zet, aangemaand ook door een spreker voor de radio, dan heeft men net geen kaart bij de hand of de postzegels ontbreken. Maar daardoor stelt men iets uit, of vergeet misschien helemaal iets te doen, wat eigenlijk geen uitstel gedooft.

We behoeven niet nog eens alle redenen op

te sommen, die de leiding van het Humanistisch Verbond er toe gebracht heeft, deze Luisterkring op te richten. Het is in geen geval de bedoeling om nog een omroeporganisatie te gaan stichten, dat is in alle duidelijkheid gezegd. We herhalen dit nog eens, omdat we hier en daar de aarzeling van sommigen, om tot de Luisterkring toe te treden, menen te moeten toeschrijven aan de trouw die men voor eigen radiovereeniging koestert. Maar deze trouw, die we respecteren, wordt niet aangetast als men te kennen geeft, dat aan de humanisten zendtijd toekomt om hun werk te kunnen doen.

De eerste tienduizend zijn toegetreden, maar als we in dezelfde mate verder willen gaan, zullen we op ieder, die het humanistische woord in de radio een goed hart toedraagt, moeten kunnen rekenen. Uit ervaring weten we, dat enkele woorden voldoende zijn om iemand er van te overtuigen dat ook hij zich bij de Luisterkring dient aan te sluiten, maar dan moeten die paar woorden ook gezegd worden. Dat gebeurt zo af en toe bij de uitzendingen op de zondagmorgen, het kan echter op elk ogenblik door ieder gedaan worden. En dat we daarbij in het bijzonder denken aan onze lezers, behoeft geen betoog.

Het is in ons aller belang, maar ook in het belang van die vele duizenden, voor wie de uitzendingen iets, en soms zeer veel, in hun leven betekenen. De tienduizend hebben zich present gemeld, we gaan met animo en overtuiging verder.

WIST U DAT:

Door het zenden van een aanvraag om inlichtingen U gratis enige brochures krijgt toegezonden over beginsel en doel van het Humanistisch Verbond.

Een abonnement op „Mens en Wereld” (Orgaan van het Humanistisch Verbond) U meer biedt dan het kost. Voor leden luisterkring f 5,— per jaar.

Er nog plaats is in het tentenkamp in Bennekom voor meisjes en jongens van 12—15 jaar, dat gehouden wordt van 8 t/m 15 aug. en 15 t/m 22 aug. Kosten f 32,50 per week. Aanmelding Oudegracht 152, Utrecht.

VRIJE STUDIEMOGELIJKHEDEN VOOR ELK TALENT

Ja, vrije toegang voor de studie voor elk talent! Op het ogenblik bestaan er nog allerlei belemmeringen voor deze vrije toegang. Als men zich verder kan en wil ontwikkelen is het bezit van voldoende financiële middelen voor schoolbezoek na de leerplichtige leeftijd noodzakelijk.

Voor betere studiemogelijkheden is ook nodig, dat ons onderwijsstelsel door doeltreffender selectie van de leerlingen, door uitbreiding en combinatie van onderwijsmogelijkheden verder wordt verbeterd. Want dan kan het onderwijs meer gericht worden op de „volle ontwikkeling van de persoonlijkheid”.

Grote verschillen in aanleg van de mensen maken vele en veelsoortige vormen van onderwijs noodzakelijk. Maar de voornaamste belemmering voor het volgen van dit onderwijs is nog steeds financiële ontoereikendheid. De meest radicale en praktische oplossing van deze handicap is, het onderwijs in zijn volle omvang kosteloos open te stellen voor elk talent en voor studerende die de leerplichtige leeftijd overschreden hebben, ook de kosten van levensonderhoud te vergoeden. Niet omdat ieder toegang zou moeten hebben tot elke school maar wel, opdat het voor degenen die het talent daartoe bezitten mogelijk is, volledig deel aan het onderwijs te nemen, zonder door financiële ontoereikendheid daarin belemmerd te worden. Daarbij zal ook het onderwijs aan volwassenen die de gelegenheid moeten hebben, nog dat onderwijs te ontvangen, dat voor hun volledige levensontplooiing noodzakelijk is, extra aandacht vragen. Mocht het studie-resultaat niet zodanig zijn, als redelijk te verwachten is, dan moet het recht op kosteloos onderwijs en studieloon vervallen en zal de studie, als die toch voortgezet wordt, zelf betaald moeten worden.

Het Lager- en kleuteronderwijs

Nog maar enkele jaren geleden waren — schrikt u niet, — Nederland en Jordanië de enige landen waar ouders schoolgeld voor het verplichte *lager* onderwijs moesten betalen. Gelukkig is dit nu sinds 1955, voor Nederland althans, verleden tijd, maar het bezoeken van de kleuterschool — van zo groot belang voor opvoeding en ontwikkeling van de kinderen — vergt hier nog altijd schoolgeld. Toch ondertekende een Nederlandse delegatie namens de regering reeds in 1948 de Verklaring van de Rechten van de Mens, waarin staat: „Een ieder heeft recht op onderwijs; het onderwijs zal kosteloos zijn, althans wat het lager en *begin*onderwijs betreft”.

De Universiteit

Niet alleen de kleuterschool, ook de universiteit moet voor het volgen van haar lessen school- of collegegeld heffen. Al studeren er aan de Nederlandse hogescholen en universiteiten slechts een dertigduizend studenten, toch is ook deze studie van groot belang voor het gehele volk, want deze studenten vervullen later vaak leidende posities in onze samenleving.

Tot het milieu met, zoals het Centraal

Bureau voor de Statistiek uitdrukt, lagere inkomens behoren slecht 8 % van de studenten, al omvat dit milieu ook 65 % van de gehele bevolking. Slechts 5 % van ons volk behoort tot het milieu met hogere inkomens, maar bijna de helft — 47 % — van de studenten behoort tot dit milieu. Uit onderzoeken is gebleken, dat deze verhoudingen verbeterd kunnen worden. Maar ja, een student staat voor grote uitgaven: collegegeld, boeken, practica, examens, daarbij niet te vergeten de kosten van levensonderhoud en de huur van kamer of het geld voor de treinreizen naar de universiteitsstad. Dit bedrag is op het ogenblik zeker op een f 2000 per jaar te stellen.

Het is dan ook geen wonder, dat een derde deel van de studenten onvoldoende gevoed is, dat een derde van huis naar universiteit op en neer reist als spoorstudent en één op de vijf studerende in zijn levensonderhoud als werkstudent moet voorzien.

En toch kost dit onderwijs de staat voor elke student nu reeds f 2500 per jaar. Al geruime tijd stelt het departement van Onderwijs, om in de nood der studenten te voorzien, renteloze voorschotten en aan buitengewoon begaafde onbemiddelden beurzen beschikbaar, maar jammer genoeg veel minder beurzen dan voorschotten. De voorschotten moeten later na de studie terugbetaald worden, als de student de maatschappij in gaat en — ongeveer 27 jaar oud — op het punt staat een gezin te gaan stichten.

Geen wonder dat de eerste minister van onderwijs na de bevrijding deze voorschotten in wezen onzedelijk immoreel noemde. Een wel zeer zware last heeft de student op zijn schouders die vijf jaar v.h.m.o. en zes jaar universitaire studie met voorschotten voltooid heeft!

Daarom stelt de commissie Studiemogelijkheden, in het leven geroepen door het Humanistisch Verbond, in haar rapport Studiekosten voor, aan *alle* studenten studiemogelijkheid te verschaffen in de vorm van een studieloon van f 2000 per jaar. U mag dat woord studieloon ook vervangen door „algemene studietoelage” of welk woord u maar wilt. Het is vrij onvruchtbaar over een woord te twisten evenals over de vraag wie dan wel de werkgever van de studieloon ontvangende student is. Het rapport vermeldt ook het voorstel van naar ik meen, de Studentenvereniging op Humanistische Grondslag om een progressief studieloon van f 0. tot f 2000 in te voeren. Geheel onbemiddelden zouden dan de volledige toelage ontvangen en de bemiddelden niets. Maar een groot bezwaar is daarbij dat dan weer alle studenten niet op dezelfde wijze behandeld worden. En is het nu wel nodig dat de bemiddelden eerst de volle studiekosten voor hun kinderen betalen en dan nog eens via hun belasting bijdragen aan het progressieve studieloon?

Dit studieloon zal een principiële verandering teweeg brengen. Dit is duidelijk en er zijn dan ook bezwaren tegen ingebracht: te grote toeloop van studenten en vrees voor te grote staatsinmenging.

„De staat mag niet bepalen wie studeert”,

zegt het rapport van een Staatscommissie. Maar bepaalt de staat — via de examens, waarvan sommige zelfs staatsexamens genoemd worden — dat nu niet? Is het tegenwoordige systeem, waarbij degenen, die over te weinig financiële middelen beschikken, veelvuldig afvallen, zo bevredigend? En die plotselinge grote toeloop zal wel wat meevallen. Deze zal zich in elk geval heel wat geleidelijker voltrekken dan de uitwerking van de geboortegolven van na de oorlog. De invoering van een studieloon zou juist daarom zo'n goede oplossing zijn, omdat aan deze algemene studietoelage elke gunst, liefdadigheid of bedeling vreemd is, terwijl bovendien het recht tot studeren aan alle begaafden als iets natuurlijks gewaarborgd wordt.

U.l.o. en V.h.m.o.

Voor het onderwijs aan de scholen voor uitgebreid lageronderwijs, het u.l.o. en voorbereidend en middelbaar onderwijs, het v.h.m.o. wordt voor de klassen hoger dan de tweede schoolgeld gevraagd, omdat men aanneemt dat de leerlingen dan hun leerplicht voltooid hebben. De opbrengst ervan is een f 4 miljoen, van weinig betekenis op een begroting van miljarden, in de verste verte niet dekkend de kosten per leerling die per jaar bij het u.l.o. te stellen zijn op een f 400, bij het v.h.m.o. dat is vooral de h.b.s., het lyceum en gymnasium op f 1030 tot f 1320. Het betalen van het schoolgeld, meestal geruime tijd nadat de leertijd voltooid is, kan bezwaarlijk enige „zedelijke” waarde hebben, en heus niet bewerken, dat het kunnen-studeren meer op prijs gesteld wordt. Men schaffe het schoolgeld dan ook volledig af.

Voor studie aan voornamelijk v.h.m.o. en m.t.s. verstrekt het departement van onderwijs op voortvarende wijze thans meer dan f 2½ miljoen aan renteloze voorschotten; echter een klein aantal beurzen waarvan het totaal de f 100.000 — dat zou het twintigste deel van de renteloze voorschotten zijn — nog niet kan halen. Zeer verheugend is het, dat particuliere, gemeentelijke en provinciale studiefondsen hier een voorbeeld stellen door alleen studiebeurzen te verstrekken.

Het is wenselijk, de verstrekking van schoolboeken niet meer te binden aan het gemiddelde cijfer 7, maar aan een voldoende studieresultaat. Waarom moet een dergelijke leerling betere resultaten hebben dan de andere leerlingen? Hij heeft de welstand van het gezin waartoe hij behoort, toch niet bepaald? Het zou het beste zijn aan alle leerlingen leermiddelen te verstrekken, zodat de uitzonderingspositie van de leerling uit een gezin van geringer welstand in dit opzicht verdwijnt. De regelingen van nu dwingen bovendien — en dit is wel zeer te betreuren — onbemiddelde ouders tot een vroege, vaak te vroege levenskeuze voor hun kinderen, waarmee aan deze kinderen een later niet meer, of zeer moeilijk te herstellen onrecht kan worden gedaan.

En mocht men de vrees hebben, dat hun culturele ontwikkeling op een te laag peil staat, ook de school is er om die te verbeteren en waarlijk niet ten bate van leerlingen uit milieus met geringe inkomsten alleen.

In de naaste toekomst zal het schoolgeld en de aanschaffing van studiemateriaal wel als hindernis opgeheven worden, maar ter

bereiking van een werkelijke doorstroming van onze intellectuele milieus zal ook een compensatie van loonderving aan deze scholen ten behoeve van elke niet-leerplichtige leerling de aandacht vragen. Deze maatregelen zullen straks menig jongere op een school voor voortgezet onderwijs brengen, die thans nog op andere wijze zijn weg in het leven moet pogen te vinden, waarbij men maar moet afwachten wat er terechtkomt van de „volle ontwikkeling van de persoonlijkheid”. En die ontwikkeling is ook volgens humanisten een zeer belangrijk doel van ons onderwijs.

Recht op volle ontplooiing van de persoonlijkheid

Want ieder mens behoort naar het inzicht van de humanisten, getrouw aan zijn eigen innerlijk, zorg te dragen voor zijn persoonlijke ontwikkeling, voor zover dit anderen niet schaadt. Hij doet echter te kort aan de wederkerige menselijke verbondenheid, als hij niet ook aan een ander de gelegenheid geeft zich te ontplooien volgens de eisen van diens waardebeseft.

Ieder lid van de samenleving heeft het recht een zodanig deel van de voortbrenging en van de diensten van de samenleving te ontvangen dat hij dezelfde kansen op ontplooiing heeft als een ander. Dan blijft een sociale gerechtigheid geen grauwe theorie, maar wordt deze althans in dit opzicht werkelijkheid.

Dat ieder de kans krijgt zich te bekwamen voor het werk, dat het meest bij zijn of haar aanleg past, is niet alleen een persoonlijk, maar ook een maatschappelijk belang. Deskundigheid is voor een samenleving een kostbaar goed. Op ieder terrein! Reeds in 1919 zei de toenmalige minister van Onderwijs tot de Tweede Kamer dat „het ten nadele van de gemeenschap (komt), wanneer dergelijke jongelieden louter als gevolg van het onbemiddeld zijn hunner ouders” het niet brengen tot de graad van kunde en bekwaamheid die zij anders hadden kunnen bereiken”.

Veel bezwaren zijn er ingebracht tegen het openen van studiemogelijkheid voor kinderen van ouders van geringe welstand: de door het milieu meegegeven beschaving zou te gering zijn, de boven zijn milieu-geschoolde raakt ontworteld, begaafdheid kan erfelijk zijn, de arbeiders worden beroofd van hun intelligentste standgenoten, de staatbemoeienis wordt vergroot. Als dit allemaal waar zou zijn, moesten wij allen eenzelfde soort beroep uitoefenen als onze grootvaders en overgrootvaders, zou onze maatschappij uit voor elkaar geheel afgesloten groepen bestaan, waarbij overgang van de ene naar de andere groep verraad tegenover de oude groep zou zijn, zouden er in arbeiderskringen geen stimulerende krachten voor culturele ontwikkeling aanwezig zijn, en zou met name de rijksoverheid nu geen grote staf voor het bureau Rijksstudietoelagen in dienst kunnen hebben om allerlei selecterende arbeid te verrichten voor de toekenning van renteloze voorschotten en een aantal studiebeurzen.

De commissie Studiemogelijkheden baseert in het rapport Studiekosten haar verlangen naar kosteloos onderwijs en studieloon op het recht op ontplooiing van ieder mens en omdat zij de mensen onderling als wezenlijk gelijkwaardig beschouwt, op de sociale gerechtigheid.

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Frankering bij
Abonnement
UTRECHT
20-59

De Heer
Mevrouw
Mejuffrouw

Onbestelbare exemplaren terug aan: Oudegracht 152, Utrecht

In dit rapport vindt U een nadere uiteenzetting over de eerste stappen die het een ieder mogelijk moet maken zich op grond van zijn capaciteiten zonder financiële be-

lemmeringen naar eigen aanleg te ontwikkelen.

G. STELLINGA.

Verantwoording extra giften t.g.v. Humanistische Luisterkring „Het Woord van de Week”.

Saldo vorige opgave f 159,10. W. R.-W. te M., f 1,35; L. W. te V., f 2,—; P. J. N. te B., f 1,50; M. L. J.-K. te N., f 1,50; E. T. te B., f 5,75; M. R. S. te 's-Gr., f 1,—; J. S. te A. te N., f 1,—; J. C. K. te D., f 1,—; E. S. K. te 's-Gr., f 8,75; S. P. L. te 's-Gr., f 1,75; R. D. K. te L., f 1,75; J. Cl. D. te B., f 6,75; H. W. te B., f 6,75; N. S. v. D. te A., f 1,75; H. H. Gr., f 6,75; J. M. L. te P., f 6,75; M. B.-B. H. te H., f 1,75; G. E. N. te E., f 1,75; E. M. K. te Bl. f 1,75; S. E. C. te A., f 6,75; Mr. M. C. S. te D., f 6,75; D. C. C. te B., f 6,75; J. B. te D., f 4,25; J. de Z. te A., f 1,75; C. V. te G., f 1,75; C. T. te R., f 4,—; Ir. W. C. W. V. te H., f 9,—; C. de G. te A., f 5,—; Wed. M. A. S. H.-St. T. te A., f 1,—; S. v. N.-B. te O., f 5,—; H. J. te S., f 5,—; H. v. B. te A., f 2,—; M. J. v. A.-de V. te B., f 1,50; J. J. M. te 's-Gr., f 4,—; M. J. St. te A., f 1,—; F. J. de J. te R., f 1,—; J. J. te R., f 1,50; A. J. de R. te B., f 0,50; M. R.-T. te S., f 1,50; K. C. A.-V. te L., f 1,50; W. V. te H., f 0,50; G. V. te U., f 1,50; J. G. te L., f 1,—; G. M. te Kr. Y., f 1,—; M. H. te D., f 1,—; R. v. d. E. te L., f 1,50; G. A. te B., f 1,50; E. v. W. G. te H., f 1,—; C. A. K. te H., f 3,50; H. B. te R., f 1,—; J. E. B. te L., f 2,—; R. V. te 's-Gr., f 1,—; W. P. J. te 's-Gr., f 1,50; E. L. te 's-Gr.,

f 0,50; P. J. B. te R., f 1,—; A. P. M. C. te 's-Gr., f 1,—; L. J. L. te V., f 1,—; W. E. Y. te 's-Gr., f 1,50; A. H. te Z., f 1,50; K. S. te Gr., f 1,—; M. E. D. te E., f 1,50; B. v. d. K.-de J. te E., f 1,—; D. S. te G., f 10,—; A. L. te B., f 1,50; M. J. J. te B., f 5,—; H. M. te N., f 1,50; v. K.-S. te A'dam, f 1,—; J. Th. v. d. Z. te A'dam, f 1,50; A. M. K. te A'dam, f 1,50; M. K. te A'dam, f 1,50; Mw. K. te D., f 1,50; Mej. B. te A., f 1,—; A. v. O. te R., f 1,—; K. W. te E., f 1,—; A. B. te N., f 1,50; A. P. M. H. te Z., f 70,75; H. G. G.-K. te K., f 4,—; W. W. M. v. d. M. te B., f 1,50; J. C. J. D. C.-de B. te O., f 1,—; R. B. te H., f 0,25; C. de V. te A., f 0,50; A. O. P. te P., f 6,75; G. te A., f 1,—; J. J. te D., f 1,—; H. A. K. te R'dam, f 0,50; J. M. E. te D., f 0,50; P. A. H. te A'dam, f 1,—; W. F. K. te Gr., f 0,50; B. A. G. te E., f 5,—; S. B. te A'dam, f 1,—; N. F. W. te V., f 1,—; C. W. te Gr. i 1,50; J. J. V. te H., f 1,50. Totaal f 448,70.

Lezingen voor de radio

31 mei VARA 9.45 Prof. Dr. Ir. P. J. Mazure „Waardebeseft”
7 juni VARA 9.45 Prof. Dr. G. Stuiveling
Het humanisme van Jacques Perk
14 Juni VARA 9.45 P. Spigt,
Kloppen op de deur